מדינת ישראל
משרד החקלאות ופיתוח הכפר
שרות ההדרכה והמקצוע
מחוז הנגב

אוגוסט 2016

דף הנחיות למגדלי לימוניום

למגדלי הלימוניום שלום

לקראת עונת הגידול הבאה עלינו לטובה, מצורף דף הנחיות עם דגשים ותזכורות לגבי התייחסות לצמחים בקיץ, שיקולים בדבר גיזום /קינוב הצמחים והמשך הגידול עד תחילת הקטיף בעונה הבאה.
ההתייחסות בדף הנחיות זה היא בעיקר לזנים מיין בלו וסילבר פינק.

גידול קיצי
הלימוניום הוא צמח המסוגל להתמודד היטב עם טמפרטורות גבוהות ובנוסף לזאת המחיר שפודים חלק מהזנים מעודד המשך קטיף גם בחודשי הקיץ (במרכז הארץ). לפיכך מגדלים הבוחרים להמשיך את הגידול כסדרו במשך הקיץ ימשיכו להשקות ולדשן כרגיל. מנות המים המתאימות ישתנו בהתאם לסוג הקרקע ולסוג החיפוי (פוליאתילן, רשת צל או שטח פתוח) אך ינועו בין 3-5 מ״ק לדונם ליום. הדישון יהיה ברמה של 1-1.5 ליטר למ״ק בדשן מורכב לפי יחס של 7:1:7 עם מיקרואלמנטים. בהשקיה המבוססת על מים מותפלים יש להוסיף מגנזיום.
לגבי חיפוי המבנה, כפי שהזכרתי רוב זני הלימוניום מתמודדים היטב עם טמפרטורות הקיץ הגבוהות אך אורך הפרחים מתקצר משמעותית לעומת הגידול החורפי וגם צבע הפרחים דוהה מאוד. לפיכך תוספת של הצללה תתרום לגובה ותסייע במעט להתמודד עם דהיית הצבע. מאידך צל כבד מפחית מאוד את יבול הפרחים ולכן אני מציע לא להשתמש ברשת הצללה מעל 30% (מעל הפוליאתילן). ללא כיסוי פוליאתילן ניתן להגיע עד 50% צל.

גיזום / קינוב
בהחלטה לגבי גיזום החלקה יש להתייחס לשיקולים הבאים:

1. גיל החלקה - בחלקות צעירות שושנת העלים עדיין איננה סבוכה וניתן לוותר על גיזום.
2. גיזום גורם בהכרח להפסקת הקטיף, למי שבוחר בכך.
3. הגיזום מצריך הקצאת פועלים בזמן נתון כי לגיזום משמעות בדבר הכוונת הפריחה. לעומת זאת, כאשר מנקים את שושנת העלים הישנה בלבד, ניתן לבצע זאת בהתאם לזמן הפנוי.
4. התייחסות אגרוטכנית לא נכונה לאחר הגיזום עלולה לגרום להתמוטטות צמחים.

מדינת ישראל
משרד החקלאות ופיתוח הכפר
שרות ההדרכה והמקצוע
מחוז הנגב

מאידך, יש לשקול בחיוב גיזום בתנאים הבאים:

1. הגיזום "מסדר" מאוד את החלקה ומרענן אותה ומאפשר הכנסת אור לתוך הצמחים.
2. כאשר שושנת העלים סבוכה מאוד יש קושי רב להתמודד עם זחלי העשים הנהנים מאוד מהלחות בתוך השושנת ומכרסמים את כל הפריצות החדשות.
3. כאשר יש שיבוש משמעותי בעשב (במיוחד סעידה) ניתן לרסס נגד עשבייה בזמן הגיזום (ראו בהמשך).

החלטנו לקנב, מה עושים?

הקינוב הוא ניקוי והסרת העלים ובמקרה שלנו ניקוי והסרת כל העלים היבשים שבבסיס שושנת העלים. הפעולה היא פשוטה ונעשית בידיים אך יש לשים לב שלא לתלוש את כל הצמח תוך כדי ניקוי העלים. ניתן לבצע פעולה זאת במשך כל הקיץ ובשונה מהגיזום היא איננה משפיעה על אופן הגידול. הקינוב מאפשר צמצום אוכלוסיית זחלי העשים בכלל והדופונצ'ליה (עש הרקפת) בפרט הנהנית מאוד מהטחב והלחות בסביבה זאת.

החלטנו לגזום, מה עושים?

1. סגירה של המים שבוע לפני הגיזום בקרקע קלה וכעשרה ימים לפני הגיזום בקרקעות כבדות ובינוניות.
2. פריסה של רשת צל לפני הגיזום.
3. גיזום כל שושנת העלים, כמעט עד פני הקרקע (כ-2 ס"מ מעליה).
4. חידוש ההשקיה במנה של כ-10 מ"ק לדונם כעשרה ימים עד שבועיים לאחר הגיזום כאשר מתחיל להופיע נוף חדש והזרמת ריזולקס (1 ק"ג\דונם) במהלך אותה השקיה.
5. עצירת ההשקיה פעם נוספת למשך שבוע לפחות בהתאם לסוג הקרקע.
6. חידוש מדורג של השקיה שגרתית ותחילת דישון בהתאם להתפתחות הנוף.
7. תוך כדי התפתחות שושנת העלים עולים כל העת ענפי פריחה קצרים. יש להסירם כל שבועיים כדי שלא יפריעו להתפתחות התקינה של שושנת העלים.

לימוניים לפני גזום (מימין) ואחריו

חלקת לימוניום סילבר פינק, שבועיים לאחר גיזום

חשוב לציין שלצמח הלימוניום מערכת שורשים עמוקה וחזקה ולכן אין חשש מסגירת מים לתקופות ממושכות יחסית. כאשר משקים בעודף לאחר הגיזום יש חשש ממשי מנפילות צמחים.

מועד הגיזום והכוונת הפריחה

מועד הגיזום קובע למעשה את תחילת הקטיף ולפיכך חשוב להחליט על מועד הגיזום בהתאם לתכנית הקטיף המשקית. במקרה של מספר דונמים יש לבצע גיזום מדורג בהתאם לפריסת הקטיף המתוכננת.

מומלץ להתחיל לקטוף רק כאשר שושנת העלים מלאה כדי לקבל ענפים באיכות טובה.

גיזום אמצע יולי - קטיף מאמצע אוקטובר

גיזום תחילת אוגוסט - קטיף מתחילת נובמבר

גיזום אמצע אוגוסט - קטיף מסוף נובמבר.

ג׳יברלין

טיפולי הג׳יברלין יחלו רק מתחילת אוקטובר. אין תועלת בטיפול ג׳יברלין כל עוד שחם.

הגנת הצומח

מזיקים

אקריות קורים - אדומה מצויה, צהובה – האקרית הצהובה קשה יותר לזיהוי מהאקרית האדומה אך הנזק הנגרם על ידה דומה לנזק הנגרם על ידי האקרית האדומה.

דופונצ'ליה (עש הרקפת) וזחלי עשים (פרודניה, לפיגמה) - זחלי עשים מכרסמים את קודקודי הצימוח הצעיר, לרוב בתחילת התהוותו ומעכבים מאוד את התפתחות הצמח. הדופונצ'ליה שוכנת באזור צוואר השורש ובתוך שושנת העלים, מכרסמת ומעכבת את התפתחות הצמח. שכיחות זחל זה יחסית נמוכה בערבה.

כנימות עלה (בעיקר באביב ובסתיו)

כנימת עש הטבק

נמטודות עפצים ונמטודות חופשיות (קסיפינמה *Xiphinema*)

ציקדות

כנימה קמחית

תריפסים (תריפס קליפורני ותריפס הקיקיון) – תריפס הקיקיון גורם לעיוות של העלים. תריפס קליפורני מצוי בפרחים.

דבורים – הדבורים גורמות להפלה של עלי הכותרת במספר זנים וגורמות למופע של ענף פריחה בעל פתיחה לקויה.

מחלות

קמחון - הפטרייה שכיחה מאוד במספר זנים ומצריכה טיפול קבוע.

פיטופלסמה - המחלה מצויה בערבה בעיקר וגורמת לניוון כללי של הצמחים. (הזנים בלט לארד וסקיי לייט רגישים יותר מהאחרים). הפיטופלסמה מועברת על ידי ציקדות

קולטטריכום - הפטרייה תוקפת בעיקר באזור צוואר השורש ועלולה לגרום לתמותה של צמחים.

הדברת עשבים

ניתן לרסס רונסטאר (400 סמ"ק לדונם) או גול 150 (סמ"ק לדונם) לאחר גיזום של כל הנוף. לאחר הריסוס יש להצניע את התכשירים עם המטרה לפי מנת מים של 10 מ"ק לדונם. יש לזכור שהריסוס מתבצע לאחר גיזום יש חשש להתמוטטות של צמחים כתוצאה מההמטרה ולכן מיד לאחר ההמטרה יש לסגור את המים לפרק זמן ממושך (שבועיים לפחות).

מוניטור - בחלקות לימוניום רבות יש שיבוש נוראי בסעידה (גומא הפקעים) באופן שכמעט ואינו מאפשר גידול. בניסוי שנערך במשק עוזי אוזן במושב ניצני עוז ובעקבות תצפית מוקדמת שביצע החקלאי, נבחנה הדברת סעידה בעזרת התכשיר מוניטור. מתוצאות הניסוי למדנו שהתכשיר לא פגע בגידול שבו הסעידה כיסתה חלקים נרחבים בחלקה.

מימין למעלה: חלקת לימוניום משובשת בסעידה לפני טיפול במוניטור, משמאל לאחר טיפול.

אופן הטיפול: ריסוס המוניטור לפי מינון של 10 גרם לדונם <u>לאחר כיול המרסס</u>. הריסוס בוצע במרסס גב עם מוט ריסוס בעל דיזות המיועדות להדברת עשביה. נוף הצמחים רוסס בנפח תרסיס של 30-50 ליטר לדונם. למחרת הריסוס נגזם כל הנוף.

יש לזכור שתכשיר זה שאריתי מאוד ועלול לגרום נזק כמו כל תכשיר הדברת עשבייה אחר. יש לבצע את הריסוס באופן מדויק ולאחר בדיקה של הריסוס על פני קטע קטן בחלקה. (תודה לעוזי אוזן על ביצוע הניסוי במוניטור ושיתוף הפעולה).

ניתן לרסס פוקוס אולטרה נגד דגניים (מומלץ לא לרסס בריכוז העולה על 1%).

לפני טיפול כללי בחלקה יש לבדוק בטיחות התכשירים לגידול בקטע קטן.

נזק ממינון כפול של אולטרא פוקוס על לימוניום סילבר פינק

מאחל לכולם ברכת הצלחה בעונת הגידול הקרוב

יאיר נשרי, ממ"ר פרחי קטיף